

..... [p1]

+

Wilsele 4 Juni 1887

Zeer Eerw. en hoog geachte Heer en vriend,

Ik haaste my U eerw te antwoorden¹ [*Vlaamsch Dialecticon*]² [voor] insel etc. By W. Bilderdijk, verklarende geslacht lyst der naawoorden Derde deel blz. 173 leest men Unster [*vrouwelijk*] § 100. Het is eene contractie van het latynsche *unistatera* 't geen in tegenstelling van de bilanx³ gezegd werd als enkele tegen de tweeschalige wage of evenaar 't werd by ons ook knipwaag genoemd. . . .⁴

.....

- 1 Gezelle heeft Schuermans om nadere informatie gevraagd over het woord "unsel, insel" voor het lemma "verinselen" in: Loquela: 7 (meimaand 1887) 1 p.2 e.v.. Hij neemt een stukje uit de brief over.
- 2 De titel van Schuermans' werk is "Algemeen Vlaamsch Idioticon". Toch schrijft Schuermans hier de afkorting D. wat eigenlijk naar Dialecticon verwijst. In andere brieven spreekt hij wel van Idioticon. Bijv. [Brief van 3 november 1887](#).
- 3 Letterlijk overgenomen uit Bilderdijks "Verklarende geslachtslijst" onder het lemma "unster". Gezelle stipt in Loquela: (meimaand 1887) 1, p.8 aan, dat het woord "unistatera" in het Latijn niet bestaat: "maar na Tuinman komt Bilderdijk, en hij zegt vlak af, zoo de man al pleegt: "Unster is unistatera, dus vrouwelijk!" Daar en ontbreekt hier maar een ding, en 't is unistatera zelve, 't Woord en bestaat niet: hoe zou 't unster geworden zijn?

Maar de groote man heeft al meer gedurfd ja als dat, en die Bilderdijks w. peer (Fr. poire) kan inzwelgen, als gemaakt zijnde van den boekstaf pee- en den uitbouw -er, omdat namelijk de P, met heur dik lijf en heuren langen steert, eene "péér" gelijkt, dien zal ik Bilderdijk zijne (uit de blauwe locht gegrepene) unistatera voor nieten toegeven, en geluk dermeê!

Unistatera is enkel Bilderdijksch latijn: het woord en staat noch in Forcellini, noch in Roberti-Stephani, noch in Doederlein, noch in Freund, noch in George, noch in Jungst, noch in Ducange (middeleeuwsch en kerklating), noch in een van de boeken die handelen over het Roomsche maat-, munt- en gewichtwezen."

Het woord komt in oude Latijnse woordenboeken (Ambrosius Calepinus, Samuel Pitiscus) inderdaad niet voor. Gezelle verwijst daarbij naar wat Carolus Tuinman als verklaring geeft: "Mogelyk is *un* een, *én ster*, dan verkort van *statera*" Bilderdijk neemt dit over zonder te vermelden dat het een aanname is. Ook Vercoullie (Beknopt etymologisch woordenboek der Nederlandsche taal, 1925/2, blijkt die theorie genegen: "unster" v., uit Lat. unistateram (-a) (unus = een: (...), __ *statera* = *weegschaal*).

- 4 Gezelle neemt dit stukje brief over in: 7 (meimaand 1887) 1 p.7 onderaan.

2° wat het [woord] ensteknip⁵ betreft ik moet in alle ootmoedigheid bekennen dat dit eene my ontsnapte drukfout is het moest en moet zyn enster [idem] knip-waghe zyn myn Kiliaan is van 1599, gansch gelyk als den Uwe zonder de

..... [p2].....

noten van Van Hasselt⁶ de myne heeft enster, ensser entster unster fris.⁷ [id est] unsel statera

2⁸ unsel, unster unssel enssel [id est] knip-waghe Statera: trutina campana.

3° in N° 12 [Oostermaand] 1887 van Loquela staat aandrigen⁹ in den zin van aan trekken gehoord te Brussel. Ik denk dat het overal, in [Brabant] en de [provincie Antwerpen], die beteekenis heeft. ook Sleenckx en J. Heremans¹⁰ se soucier en Kiliaan hebben ook het woord assumere¹¹ in dien zin

4° Bisdom¹² évêché, ik ben in het bisdom geweest j'ai été à l'évêché hoort men in Brabant en licht overal dagelyks. Sleenckx vertaalt évêché door bisdom sticht en sticht in dit is by Weiland een gebouw dat byzonderlyk voor eenen

..... [p3].....

bisschop enz. geschikt is. Pausdom¹³ het hof erin heb ik nooit gehoord

.....

- 5 In L. W. Schuermans, Algemeen Vlaamsch Idioticon, 1865, staat onder "uisel": ... ensser, enssel, ensteknip, waeghe..... Gezelle vroeg wellicht aan Schuermans vanwaar ensteknip komt.
- 6 Gerard Van Hasselt heeft het Etymologicum van Kiliaan in 1777 met voetnoten uitgegeven.
- 7 Bij Kiliaan staat achter de lemmata na *enster*, de afkorting *Fris*. wat Frisium of Fries betekent.
- 8 Kiliaan heeft twee ingangen: *enster* en *unsel*.
- 9 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p.89: AANDRAGEN, droeg aan, aangedragen. = Aantrekken. — Daar 'n draag ik mij nichs van aan ! Geh. Brussel.
- 10 J.F. Heremans, Nederlandsch-Fransch Woordenboek, 1869, p.4 geeft "*zich iets aandrigen: se soucier de qc*".
- 11 In het Etymologicum van Kiliaan staat onder "aen draghen": arrogare, assumere, attribuere, vindicare. Ick draghe my dat aen. Id mihi assumo.
- 12 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 90: BİSDOM, het. = Het hóf van den Bischof, de Bischoppelijke woonste. — Jans broere weunt in 't bisdom ais lijfknapen van zijne Hoogwaardigheid. Geh. West- en Oostvlanderen. 't Wondert mij dat ik dat w. nievers te boeke en vinde.
- 13 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 94: PAUSDOM, het. = Het hof, de woonstee van den Paus, het Vaticaan. — Als hij in 't pausdom toekwam ze zeiden hem dat zijne heiligheid bezig was met Messe te doene. Geh. Kortrijk. Vrglk Bisdom.

5 Bevloeken¹⁴ is by ons overvloeken

6 Bosse¹⁵ is by ons bus

7 Grondhertelyk¹⁶ zou men overal mogen gebruiken

8 Havering¹⁷ Ik meen in die zin davering gehoord te hebben

9 in werke¹⁸ is by ons in 't werk

10 Leme¹⁹ leem, gezeid van visch-lemen, vlas-lemen (*[Vlaamsch Idioticon]*) overal in *[Brabant]* ook by Kiliaan

11 Slaap koove²⁰ Slaap koof slaapkap in *[Brabant]*

12 Verglazen²¹ wy zeggen glaze of verglansde patâten

.....

14 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 90: BEVLOEKEN, bevloekte, bevloekt. = Met vloeken aanvallen, vloekende bekijken. — Kinders en willen van hunne ouders nietbevloekt zijn. Geh. Rekhem, in W.-Vl.

15 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 91: BOSSE, de. = IJzeren koker, die van binnen in de nave van 't wiel zit. Geh. Oost-Vl.

16 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 91: GRONDHERTIGLIJK. - Uit den grond des herten, van 's herten gronde. — 't Is mij grondhertiglijk leed dat ik u misdaan hebbe. Geh. Wercken.

17 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 91: HAVERING, de. = Schuddinge, pak slagen, zonder kwetsen. — 'k Zal u eene havering geven dat gij 't zult onthou'en ! Geh. Antwerpen.

18 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 91: IN WERKE. = Werk hebbende, werkende. — Waar - werkt uw man nu? Hij is in werke te Moscroen. Geh. Rekhem.

19 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 93: LEME, de, meervoud lemen. = Grate, graten van den visch. Geh. Brussel. De visch bestaat, ten ruwsten gesproken, uit a) de grate of

leme; b) het gewei, de beulinge, het ingewand; c) de kruime. De kruime ligt op en over de grate of leme, net gelijk de bast, of het eigenlijk taaie en duurzame vlas, over en rondom de brooze en stijve (vlas)leme ligt. Hoe nauwkeurig moet het volk dat waargenomen en nagespeurd hebben om de grate van den visch en de grate van het vlas de leme te heeten !

20 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 94: SLAAPKOOVE, de, bij klankverkorting slapkoove. =z Slaapmutse. Geh. Meulebeke.

21 Zantekoorn. In: Loquela: 7 (Oostermaand 1887) 12, p. 95: VERGLAZEN verglaasde, verglaasd. = Glas of glasachtig worden of doen worden, 't Woord staat in Kramers. Bij 't volk hoort ge van Eerrappels die verglazen, d. i. hard en eenigszins doorschijnend worden, gelijk oud en verduisterd glas

13 enz. enz. De tyd laat me niet

..... [p4]

toe om meer te schryven. Misschien zou ik u later nog kunnen van dienst zyn. maar myn oude iever²² vergaat allengskens met de jaren, enz enz

Ik hoop dat myn schryven u aangenaam zal wezen. maar ik betreur bitter dat [woord]. ensteknip hoe toch zoo'n drukfeilen mogelyk zyn! en daar staan er nog. ook is myn exemplaar vol noten gekrabbeld.

Uw zeer toegenegen Vriend

Pastor Schuermans

[Naschrift] [1.] Hoe staat het met de [Vlaamsche] academie?

2. Ik had [U edele] in logement verwacht met het jubelfeest²³ van Tyd en vlyt, maar heb U maar van verre gezien!

.....

22 ijver, werklust

23 Het jubelfeest (50-jarig bestaan) van "Met Tijd en Vlijt" had plaats op zondag 8 mei 1887.

Briefbeschrijving

Verzender	Schuermans, Lodewijk Willem
Ontvanger	[Gezelle, Guido]
Verzendingsdatum	04/06/1887
Verzendingsplaats	Wilsele (Leuven)
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.
Annotatie	Adressaat gereconstrueerd op basis van toegevoegde notitie.

Documentbeschrijving

Fysieke bijzonderheden

Drager	1 dubbel vel, 211 mm x 134 mm papier, wit papiersoort: 4 zijden beschreven, inkt
Staat	volledig
Toevoegingen	op zijde 1 links in de bovenrand: Aan G. Gezelle (inkt, hand P.A.)

Bewaargegevens

Land	België
Plaats	Brugge
Bewaarplaats	Guido Gezellearchief
ID Gezellearchief	5825
Bibliotheekrecord	https://anet.be/desktop/gga/nl/opacgga/nr=tg:gga_6.12137

Inhoud

Incipit	Ik haaste my U eerw te antwoor-
---------	---------------------------------

Tekstsoort	brief
Talen	Nederlands

Gevolgde codeerpraktijk

De tekst werd diplomatisch getranscribeerd, en aangevuld met een editoriale laag.

De oorspronkelijke tekst werd ongewijzigd getranscribeerd; alleen typografische regeleindes en afbrekingstekens, en niet-betekenisvolle witruimte werden genormaliseerd.

Auteursingrepen in de tekst (toevoegingen, schrappingen), en latere redactie-ingrepen (schrappingen, toevoegingen, taalkundige notities) door de lezer werden overgenomen en expliciet gemarkeerd.

Voor een aantal tekstfenomenen werden naast de oorspronkelijke vorm ook editeursingrepen opgenomen in de transcriptie: oplossingen voor niet-gangbare afkortingen en correcties voor manifeste fouten. Daarnaast bevat de transcriptie editeursingrepen ter verbetering van de leesbaarheid (toevoegingen, reconstructies) of ter motivering van transcriptie-beslissingen (aanduiding van onzekere lezingen, weglating van onleesbare tekst). Alle editeursingrepen worden expliciet gemarkeerd.

Colofon

Titel	04/06/1887, Wilsela, Lodewijk Willem Schuermans aan [Guido Gezelle]
Editeur	Stefaan Maes; Universiteit Antwerpen
Wetenschappelijke leiding	Els Depuydt
Partners	Openbare Bibliotheek Brugge (Guido Gezellearchief); Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren); Instituut voor de Studie van de Letterkunde in de Lage Landen (ISLN) (Piet Couttenier, Universiteit Antwerpen); Guido Gezellegenootschap
Uitgever	Guido Gezellearchief, KANTL/CTB
Plaats van uitgave	Brugge, Gent
Publicatiedatum	2023
Beschikbaarheid	Teksten en afbeeldingen beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding - Niet Commercieel licentie.
Disclaimer	De editie van de Guido Gezellecorrespondentie is het resultaat van een samenwerkingsproject met vrijwilligers. De databank is in opbouw, aanvullingen en opmerkingen kunnen gemeld worden aan els.depuydt@brugge.be .

Citeren

Een brief kan worden geciteerd als: [Naam van editeur(s)], [brieffschrijver aan briefontvanger, plaats, datum]. In: GezelleBrOn, Wetenschappelijke editie van de correspondentie van Guido Gezelle. [publicatiedatum] Available from World Wide Web: [link]
